

V kouři a čmoudu

I.

12. května jsem se obrátil na řadu pracovníků Univerzity Karlovy s následujícím e-mailem:

„Dovolte, abych Vás informoval o tom, že tomu je čtyřicet let, co jsem do svého filozofického semináře pozval univerzitní pracovníky čtyř západních univerzit. Jako připomínku na toto výročí jsem napsal ‚Dva dopisy Oxfordské univerzity oddělené čtyřiceti lety věnovanými starověkým Řekům‘. Text jsem dal na svou webovou stránku www.juliustomin.org pod kolonku TEXTY V ČEŠTINĚ. Anglický text si lze otevřít na mém blogu [/juliustominquestions.blogspot.com/](http://juliustominquestions.blogspot.com/).

Z dopisu paní Vice-Chancellor Oxfordské univerzity ze 7. května vyjímám:

„Na oslavu čtyřicátého výročí té události jsem napsal ‚Platonův první dialog – *Faidros* ve světle jeho datování‘. V dopise z 27. února jsem stať nabídl řediteli Ústavu filozofie a religionistiky Filozofické fakulty Karlovy univerzity; dodnes marně čekám na odpověď. Nedostanu-li povolení stať na fakultě přednést, ve středu 16. května ji přednesu u vchodu na fakultu na Palachově náměstí od 12.00 do 13.00. Bude to oslava s protestem. Oslavovat budu možnost do Prahy jet a stať před fakultou přednést, protestovat budu proti tomu, že mi ji nebude umožněno přednést na fakultě.

Tu musím říci pár slov na obranu pana Dr. Jirsy, ředitele ÚFARu: Nedovolí-li, abych stať mohl na ÚFARu přednést, bude jen následovat příklad oxfordských a cambridgeských univerzitních pracovníků. Jak je možné, že mi nebylo dovoleno přednést výsledky mých platonských studií na Oxfordské univerzitě a že mi nemá být dovoleno tak učinit na Karlově univerzitě?‘

Najdete-li si čas na ‚Dva dopisy Oxfordské univerzity‘ se podívat, budu rád.“

Pan Mojzeš, jeden z adresátů mého e-mailu, napsal panu Jirsovi, řediteli ÚFARu:

„V dnešním [pořadu Leonardo Plus na vlnách ČRo](#) jsem si se zájmem poslechl Vaši diskusi s kolegou Ondřejem Švecem (v kopii) a moderátorem Davidem Štáhlavským (v kopii) o významu filosofie pro současný svět. V tomto zajímavém pořadu mimo jiné zazněla ve velice pozitivním kontextu zmínka o prof. Juliusovi Tominovi, dokonce i zvukový záznam jeho proslovu zmiňujícího bytové filozofické semináře, které před 40 lety pořádal, a na které se mu povedlo dostat i významné zahraniční filosofy té doby.

Proto mě překvapil nedávno obdrženy e-mail od prof. Tomina, ve kterém zmiňuje jakési problémy s přednesením přednášky k čtyřicátému výročí výše zmiňované události (viz e-mail níže). Přestože se v této oblasti naprosto neorientuji a nerozumím všem souvislostem, připadá mi divné, proč by právě Ústav filozofie a religionistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy neměl umožnit prof. Tominovi přednést přednášku v důstojném prostředí a před zasvěceným auditoriem. Předpokládám, že se jedná jen o nějaké nedorozumění, a že prof. Tomin bude mít 16. května možnost přednést svoji přednášku jinde než na schodech Filozofické fakulty.“

Docent Mojzeš zaslal kopii svého e-mailu adresovaného panu Jirsovi jak mně, tak i panu Štáhlavskému. Po návratu z Prahy jsem mu napsal:

„Přednášku o Platonovi jsem četl před Filozofickou fakultou, opřen o dveře fakulty. Nikdo si mě nepřišel poslechnout, což bylo moc dobře, protože hluk tramvají, houkaček policejních aut a ambulancí by byl znemožňoval jakoukoli smysluplnou komunikaci. Přednášku jsem četl ‚v kouři a dýmu‘, jedni členové fakulty si šli zapálit cigaretu z mé levé strany, jiní z mé pravé strany; na obou stranách dveří, o které jsem byl opřen, jsou popelníky. ‚V kouři a dýmu‘ dávám do uvozovek, protože mi to připomnělo písničku, kterou jsme si zpívali při ohníčku: ‚V krčmě Santa Puelo, tam je vždycky veselo, v kouři a čmoudu ...‘

Váš dopis panu Jirsovi mi připomněl dopis, který jsem *Rudému právu* napsal dne 4.VII.1975: ‚Ve francouzském listě *Le Monde* z neděle 29. – pondělí 30. června jsem si přečetl dopis českého filozofa, dr. Karla Kosíka DrSc., který adresuje J.P. Sartrovi. V dopise Karel Kosík uvádí hned několik znepokojivých skutečností: 1/ Již leta je zbaven možnosti vykonávat práci, jež by odpovídala jeho vzdělání. 2/ Je vyloučen z jakékoli spoluúčasti na činnosti našich vědeckých institucí. 3/ Nemůže u nás publikovat, z knihoven byly staženy jeho knihy. 4/ Bylo mu zabaveno 1000 stran výpisků a poznámek, jež tvoří podklad jeho dvou připravovaných děl, *O praxi* a *O pravdě*. Především by mne zajímalo, zda skutečnosti uvedené v dopise jsou pravdivé. Je-li tomu tak, pak by mne zajímalo, zda tyto skutečnosti jsou v souladu se zákony naší republiky. Nejsou-li v souladu s našimi zákony, jak mohu jakožto občan této země postupovat, abych svým úsilím napomohl obnovení zákonnosti? Jsou-li v souladu s našimi zákony, pak s kterými, a jaké zákonité cesty jsou mi otevřeny, abych mohl požadovat takovou jejich změnu, jež by podobné zacházení s občanem naší republiky napříště nedovolovala?‘ (Celou mou korespondenci s *Rudým právem* si lze otevřít na mé webové stránce.)

V jedné věci musím Váš e-mail panu Jirsovi opravit. Jediný titul, kterého jsem kdy dosáhl, je PhDr. Je pravda, že jsem se ucházel o titul CSc., ten titul jsem však neobdržel. Akademik Radovan Richta, ředitel Ústavu pro filozofii a sociologii a člen prezidia Československé akademie věd k tomu píše panu Prof. Dr. Dr. A. Diemerovi, prezidentu FISP (Mezinárodní federace filozofických společností) v dopise publikovaném v *tvorbě* 15. října 1980: ‚Vůbec není pravda, že by mu byl uzavírán přístup k filozofii pro jeho názory. Náš stát mu naopak velkoryse po čtyři roky platil poměrně velké stipendium aspiranta na filozofické fakultě Univerzity Karlovy; ale ani při těchto příznivých podmínkách a mimořádném prodloužení aspirantury neobhájil pan Tomin práci na úrovni „kandidáta věd“, tj. nezískal kvalifikaci, jež se v ČSSR – ostatně jako jinde na světě – požaduje jako podmínka pro přijetí za vědeckého pracovníka.‘ (Dopis akademika Richty profesoru Diemerovi si lze též přečíst na mé webové stránce.)

Na každém šprochu je pravdy trochu. Aspiranturu jsem nastoupil v roce 1966. V té době jsem se spolu s Milanem Machovcem účastnil marxisticko-křesťanského dialogu. Řada mých článků vyšla jak u nás v *Literárních novinách*, tak i v zahraničí. Na základě toho čtyři z nás, dva marxisté (já a Gardavský) a dva křesťané (Miřejovský a Drápal) byli pozváni na putovní seminář po USA. Koncem tohoto semináře jsme byli rozděleni, dva z nás jeli na Havaj. Seminář se konal krátce po sovětské invazi, pro mne to začalo měsícem v Británii, kde jsem

se účastnil mezinárodního semináře v Dumbleinu, kam jsme odlétali prvním letadlem, kterému bylo dovoleno do Británie po invazi odletět. Já jsem během prvních dní invaze využil každé příležitosti, abych ruským vojákům řekl své ‚ne!‘, a tak jsem měl o čem mluvit. Na základě své účasti v putovním semináři jsem byl pozván jako Visiting Professor na rok na Havajskou univerzitu. Rok na Havaji byl formálně započítán jako čtvrtý rok mé aspirantury; stipendium aspiranta jsem tedy nepobíral čtyři roky, nýbrž pouze tři roky.

Svou kandidátskou práci na téma *Tři příspěvky k teorii poznání* jsem odevzdal k řádnému posouzení ještě před odjezdem na Havajskou univerzitu. První ze tří příspěvků byl publikován v 5. čísle *Filozofického časopisu* z r. 1968 pod titulem *Prožitky skutečnosti – zdroj a východisko poznání*. Posudek – velmi příznivý – jsem dostal ještě před odjezdem na Havaj od profesora Tošenovského z Brna. Profesor Svoboda a docent Sobotka s posudky nespěchali. Docent Sobotka však mou práci cituje ve svém úvodu k českému vydání Descartových *Úvah o první filozofii*. Po mém návratu z Havaje byly všechny obhajoby kandidátských prací zastaveny. Když byly obhajoby obnoveny, byly povoleny pouze těm, kdo se zapojili do procesu ‚normalizace a konsolidace‘. Já šel pracovat jako strojník v kondenzaci do Holešovické elektrárny. Když jsem koncem pěti let, co jsem tam pracoval, napsal knihu o Descartovi *Myslím – jsem* a šel jsem s tím do redakce NČSAV, abych ji dal k posouzení, šéfredaktor mi řekl: ‚Pane Tomine, spad jste z měsíce? Pracujete v elektrárně jako dělník. Jak si můžete myslet, že bych Vaši práci mohl dát k odbornému posouzení?‘ To byl rok 1974. Práce pak vyšla v samizdatu Petlice na doporučení Jana Patočky a Karla Kosíka stejně tak jako můj *Kádrový dotazník*, jehož úvodní část tvoří ‚Korespondence s Rudým právem‘.“

II.

Právě jsem si poslechl [pořad Leonardo Plus na vlnách ČRo](#). Pan Štáhlavský ve svém rozhovoru o filozofii s ředitelem ÚFARu Jakubem Jirsou a pracovníkem ústavu Ondřejem Švecem zmínil čtyřicáté výročí dopisu, jímž jsem do svého filozofického semináře pozval profesory čtyř západních univerzit, a do pořadu zařadil výsek ze zvukového záznamu, v němž mluvím o tom, jak jsem se na své semináře připravoval. Pan Štáhlavský záznam uvedl slovy ‚filozof samouk Julius Tomin‘. Filozofii jsem se nikdy neučil, a tak nevím, kde pan Štáhlavský na termín ‚filozof samouk‘ přišel. Filozofie podle mého soudu není nauka, nelze se jí učit. Do filozofie lze člověka uvést, a tu jsem měl velké štěstí. V mládí mě do filozofie uváděl můj otec, který před válkou studoval filozofii na Filozofické fakultě UK a kterého si profesor J. B. Kozák vybral jako svého asistenta. *Věda a duch*, soubor esejí vydaných koncem roku 1938, který Kozák otci daroval s věnováním 19/12 1938 – 17 dní po mém narození – je mým pokladem.

Bylo mi necelých sedmnáct, když jsem profesoru Kozákovi poslal svou filozofickou prvotinu. Pozval mě k sobě a měli jsme spolu dlouhou procházku, během níž mě zasvěcoval do svého kontextualismu. Pak jsem šel do Prahy studovat ruštinu na VŠRJL – v té době jsem marxismus za filozofii nepokládal, ruštinu jsem ovládal, a tak jsem si myslil, že budu moci věnovat svůj čas tomu, co jsem za filozofii pokládal. Tak jsem se dostal ve Slovanské knihovně k Tolstého teorii nenásilí, která je svého druhu filozofie. To skončilo mým odmítnutím odvodové povinnosti. Ve vězení jsem si uvědomil, že se svým tolstojovským postojem – Tolstoj pokládá stát za organizované násilí, proti kterému staví svůj nenásilný

odpor vůči zlému – stojím proti marxismu, o kterém nic nevím. A tak jsem během šesti měsíců vyšetřovací vazby (uvězněn jsem byl krátce po sobě, pro odmítnutí odvodové povinnosti na tři měsíce, takřka celé ve vyšetřovací vazbě, pak pro nedovolený přechod hranic – chtěl jsem se ve Štětíně dostat na nějakou loď, a tak oklikou do Indie, protože jsem se přes Tolstého dostal ke Gándhímu – což znamenalo další tři měsíce vyšetřovací vazby) četl od Marxe, Engelse a Lenina, co jsem mohl. Byl to však především *Kapitál*, jímž mě Marx uvedl do marxistické filozofie. Po propuštění z vězení jsem pracoval jako lesní dělník v poleší Kováčová u Zvolena a po půl roce jsem se přihlásil ke studiu filozofie na FFUK.

Tu si nemohu odpustit drobnost na dokreslení situace v té době. Byl to rok 1959. Bylo potřebné, aby moji přihlášku podepsal a orazítkoval vedoucí pracoviště a vedoucí komunistické organizace na pracovišti. Tím vedoucím byl nadlesní Michelčík. Zeptal jsem se ho, zda mám ve svém CV uvést svá uvěznění. Odpověděl: „Čo si sa zblaznel? Ak to tam napíšeš, ani na přijímací pohovor sa nedostaneš.“ Tak jsem to ve svém CV vynechal, a k přijímacímu pohovoru jsem šel jako dělnický kádr s obstojnou znalostí marxismu. V přijímací komisi byla profesorka Popelová a docent Machovec. Jak jsme si spolu povídali, Machovec se mě zeptal: „Neměl jste v životě nějaké problémy?“ Všechno jsem vyklopil. Ke studiu jsem přijat nebyl, Machovec si však od komise vymohl, že byl pověřen, aby byl mým školitelem. A tak mě během našich dlouhých procházek do filozofie uváděl Milan Machovec. Trval na tom, že když chci do filozofie řádně vniknout, musím se pustit do Kanta.

Pak jsem měl to mimořádné štěstí, že tím dalším, kdo mě do filozofie uváděl byl Jan Patočka, nejprve ve společnosti Aristotela, pak ve společnosti Hegela, Sokrata, Platona a Aristotela. Jak se to stalo? Pod vedením Milana Machovce jsem se dostal k dálkovému studiu filozofie a v roce 1963 jsem se stal redaktorem NČSAV pro filozofii. Jako první věc mi na stůl přišel Patočkův *Aristoteles, jeho předchůdci a dědicové* v kartáčových otiscích. Kniha mě hluboce zaujala, a Patočka mě pozval k sobě k dlouhému rozhovoru o Aristotelovi. Pak jsem dostal na stůl Cibulkův a Sobotkův překlad druhého dílu Hegelových *Přednášek z dějin filozofie*, který je věnovaný Sokratovi, Platonovi a Aristotelovi. Protože mi překlad nedával smysl, požádal jsem Sobotku o originál a prvních třicet stránek jsem revidoval. S tím jsem pak zašel za Patočkou, který vedl komisi pro vydávání filozofických klasiků. Patočka spolu se mnou revidované stránky prošel, a pak dosáhl toho, že mne nakladatelství uvolnilo ze všech ostatních povinností, abych se revizi překladu mohl plně věnovat. Tento úkol jsem si na sebe vzal pouze za předpokladu, že po každých padesáti revidovaných stránkách půjdu za Patočkou a veškeré moje korekce spolu projdeme. Patočka mě zval k sobě, a jak jsme revidované stránky procházeli, vždy přišla chvíle, kdy ho tu Sokrates, tu Platon, tu Aristoteles, tu Hegel podnítil k tomu, aby mě do jejich filozofie uváděl.

III.

Vraťme se však k [pořadu Leonardo Plus na vlnách ČRo](#). Ve zvukovém záznamu do pořadu zařazeném mluvím o tom, jak jsem se připravoval na semináře věnované Platonovi. Vždy jsem si zvolil dialog, který jsem chtěl studentům přiblížit, Na řeckém originále jsem celý týden pilně pracoval a na semináři jsem pak s řeckým textem v ruce studenty s dialogem seznámil. Vždycky mě tato práce fascinovala. Když mluvím o tom, že jsem na řeckém originále pilně pracoval, míním tím, že jsem si text prosvětlnil pomocí Řecko-anglického

lexikonu Liddella a Scotta. Nepovolil jsem, dokud jsem textu nerozuměl v řečtině, aniž se mi do toho pletla anglická slovní vysvětlení. Řecký text jsem nepřekládal a v tomto směru je označení ‚samouk‘ zcela na místě, protože výuka starověké řečtině je všude na světě postavena na překladu z řečtiny do němčiny, z řečtiny do angličtiny, z řečtiny do francouzštiny ... To pro mě nemělo smysl, já chtěl řečtině rozumět řecky. Starověké řečtině jsem se učil z německých, anglických, a francouzských učebnic, kterých jsem užíval k tomu, aby mi řecký text osvětlily. Protože ani jedna z těch pomocných řečí není mou mateřštinou, o to snáze jsem zůstal s takto osvětleným řeckým textem. Řecké texty jsem zpočátku četl nahlas. Když jsem se dostal tak daleko, že jsem začal číst svůj první dialog – zvolil jsem dialog krátký, myslím, že to byl *Ion* – dialog jsem četl s překlady, které mi byly dostupné, byl to myslím německý a anglický překlad. Pak jsem si dialog četl nahlas, a nejen to, celý ten dialog jsem celý slovo od slova přepsal. Tak do té mé činnosti byla zapojena řada mozkových center – zrakové, sluchové a pohybové – to vše se promítalo do mého podvědomí, kde se veškeré tyto činnosti spojily v pochopení textu v řeckém originálu. Když jsem pak dialogy s řeckým textem v ruce přibližoval studentům na svých seminářích, tu jsem vždy s údivem sledoval, jak se na ten řecký text uložený v mém podvědomí dívám prostřednictvím češtiny, aniž kde dochází k jakémukoliv překládání.

To vše se mi nečekaně zhodnotilo. 12. dubna 1980 do mého semináře přišel Dr. Kenny, Master of Balliol College. Přišel k nám asi půl hodiny před začátkem semináře. Sdílel mi, že jeho přednáška se bude vztahovat k textu z Aristotelovy *Eudémovy etiky* a *Nikomachovy etiky*. Ukázal mi oba ty texty, každý zhruba na stránku, a požádal mě, abych ty texty na začátku semináře pro studenty přeložil do češtiny. Když jsem se podíval na text z *Nikomachovy etiky*, ulevilo se mi. I když jsem text drahnou dobu nečetl, měl jsem ho poznamenaný vykřičníky. Aristoteles tu mluví o tom, že filozofie je klíčem k dobrému životu. *Eudémovu etiku* jsem však nikdy nečetl, a tak jsem se omluvil, že musím odejít do kuchyně, abych si text aspoň jednou přečetl. Text jsem akorát dočetl, když přišla manželka, že už musím seminář začít, že je náš obyvák naplněný. Kenny mě vyzval, abych oba texty přeložil. Odpověděl jsem, že tak učiním tím způsobem, že každou větu nejprve přečtu nahlas řecky, pak ji řeknu česky. A tak se stalo, že jsem byl k diskusi o daném tématu skvěle připraven. Když jsem oba texty takto v řečtině větu po větě přečetl a do češtiny převedl, Dr. Kenny začal s tím, že obě ty etiky mají společné tři knihy, které se vydávají jako součást *Etiky Nikomachovy*, která je pokládána za Aristotelovu vyvrátenou etiku, kdežto v *Etice Eudémově*, která je pokládána za dílo rané, je na tyto knihy pouze odkaz. Kenny pomocí stylistického zkoumání pomocí počítačů přišel k názoru, že ve skutečnosti jsou ty tři společné knihy organickou součástí *Etiky Eudémovy*, z čehož pak vysoudil, že *Etika Eudémova* je Aristotelovým pozdním, vyvráleným dílem, kdežto *Etika Nikomachova* je jen snůška textů, z nichž Aristotelovo etické poznání nelze vyvozovat. To se Kenny pokusil ukázat na oněch dvou vybraných pasážích. Podle jeho soudu se tu *Eudémova etika* staví kriticky k *Etice Nikomachově*: „Zatímco v *Etice Nikomachově* je filozofie představena jako klíč k dobrému životu, což znamená, že kdo chce žít dobře, musí se zabývat filozofií, v *Etice Eudémově* je filozofie představena jako předmět, kterým se mohou legitimně zabývat pouze ti, kdo jsou k tomu povoláni. Člověk, který se filozofií chce zabývat, ačkoli k tomu není povolán, nejen že není z hlediska vyvráleného Aristotela člověkem dobrým, je člověkem špatným.“ Hlavou mi

problesklo: „Režim mě nepovolal k tomu, abych se filozofií zabýval a nechtěl bych být v situaci, kdy by moje práce ve filozofii závisela na tom, zda k tomu budu Kennym povolán.“ Nahlas jsem však pouze řekl, že ta pasáž z *Etiky Nikomachovy* je pro nás mimořádně důležitá proto, že nikdy nevíme, kdy skončíme ve vězení, a je dobře vědět, že i v takové situaci nám filozofie může život zlepšit: „Domnívám se, že když Aristoteles tu pasáž v *Ethice Nikomachově* psal, měl před očima Sokrata, jehož poslední den ve vězení strávený v rozhovoru s jeho přáteli filozofie proměnila v nejsilnější a nejkrásnější den jeho života.“ Na to Kenny odpověděl: „Jistě se mnou budete souhlasit, že Sokrates byl muž dobrý ale filozoficky slabý, kdežto Platon byl velký filozof, charakterově nicméně pochybený.“

Tu měl Kenny asi na mysli Popperovo líčení Sokrata jako proponenta ‚otevřené společnosti‘, jehož Platon zradil, když z něho v *Ústavě* učinil proponenta totalitarismu. Já ještě stačil říct: „Anthony, Vy zřejmě děláte takový řez Platonovými dialogy, že dialogy, v nichž Platon představuje Sokrata pod úrovní toho, co považujete za filozofii, vidíte jako dialogy, v nichž Platon nechává promlouvat historického Sokrata, kdežto dialogy, ve kterých Sokrates je na úrovni toho, co za filozofii považujete, vidíte jako dialogy, v nichž Sokratovými ústy promlouvá Platon. Já žádný takový řez Platonovými dialogy nedělám.“ Sotva jsem to dořekl, ozvalo se bušení na dveře, do našeho bytu vrazilo nějakých deset policajtů, kteří jako první odvedli Kennyho a jeho ženu, pak mě a mé studenty do Bartolomějské.

Po příjezdu do Oxfordu jsem Kennymu napsal, že bych byl rád, kdybychom diskusi přerušenu pražskými policisty znovuotevřeli (viz ‚Pursuit of Philosophy‘, *History of Political Thought*, vol. V. Ni.3. 1984, k otevření na mé webové stránce). K tomu se Kenny neodhodlal, nicméně mě pozval, abychom spolu četli a diskutovali *Eudémovu etiku*. A tak jsem chodil každý týden k němu do Balliol College, kde jsme si jen my dva ‚četli‘ *Etiku Eudémovu*. ‚Četli‘ dávám do uvozovek, protože jsme text s řeckým originálem v ruce ‚četli‘ v angličtině, v tom jsme se střídali. Byly to pro mne neocenitelné hodiny, za které jsem Kennymu vděčný.

Při naší četbě jsem přišel na zajímavý doklad toho, že *Eudémova Etika* byla dílem raným. V desáté kapitole druhé knihy totiž Aristoteles mluví o tom, že uvažujeme (*bouleuometha*) pouze o věcech, kde záleží na nás (*hosa eph' hēmin esti*), zda tak či onak učiníme nebo neučiníme (*praxai ē mē praxai*): „Proto neuvažujeme o věcech v Indii (*dio ou bouleuometha peri tōn en Indois*), ani o kvadratuře kruhu (*oude pôs an ho kuklos tetragōnistheîē*, 1226a28-30).“ Po Alexandrově tažení do Indie by Aristoteles sotva byl ta slova napsal. V *Ethice Nikomachově* Aristoteles v obdobné pasáži Indy nahradil Skyty: „Jak by se Skytové nejlépe politicky spravovali (*pôs an Skuthai arista politeuointo*), o tom nikdo z Lakedaimoňanů neuvažuje (*oudeis Lakedaimoniôn bouleuetai*). Uvažujeme totiž o věcech (*bouleuometha de*), které záleží na nás (*peri tōn eph' hēmin*) a které lze činit (*kai praktōn*, 112a28-31).“ Když Aristoteles *Nikomachovu Etiku* připravoval (pro Alexandra Velkého?), věc si zjednodušil tím, že ze IV., V., a VI. knihy *Etiky Eudémovy* učinil V., VI., a VII. knihu *Etiky Nikomachovy*.

IV.

19. listopadu 1989, shodou okolností dva dny poté co u nás začala Sametová revoluce, *The Independent Magazine* publikoval článek Nicka Cohena ‚The Pub Philosopher‘ (‚Hospodský filozof‘). Cohen píše: „Jonathan Barnes, profesor starověké filozofie v Balliol College, Oxford,

netrpělivě odmítl myšlenku, že omezení fondů na podporu britské filozofie konzervativní vládou po roce 1980 by mohlo vysvětlit, proč se pro Tomina nenašlo akademické místo v Oxfordu. ‚To nehrálo žádnou roli,‘ řekl. ‚Nebyl by zde přijat ani k postgraduálnímu studiu, natož aby mu bylo poskytnuto učitelské místo. Je jako vzdorovitý student, který nedokáže přiznat, že se mýlí‘ ... Tominovo nejvážnější obvinění je, že britští klasičtí filozofové nerozumí starověké řečtině ... ‚Jsem jediným klasickým filozofem v Británii, který čte Platona, aniž by ho v hlavě překládal.‘“ (Cohenův článek si lze přečíst na mé webové stránce.)

V té době jsem měl seminář pro studenty Corpus Christi. Studentům jsem chtěl ukázat, oč mi tu šlo, a co Cohen zkresleně podal ve svém článku. Požádal jsem studentku, která se starořečtině od mládí učila v public school, aby přečetla větu z Platonova dialogu. Když větu dočetla, požádal jsem ji, aby ji přeložila. Toho se zhostila skvěle. Požádal jsem ji, aby přečetla větu další. Když ji dočetla, větu jsem zakryl rukou a zeptal se jí, co četla. Nevěděla. Tak jsem jí řekl: ‚Soustředila jste se na čtení, mou otázku jste nečekala. Přečtěte další větu, jakmile ji dočtete, opět ji přikryji a zeptám se Vás, co jste četla.‘ K jejímu překvapení i k překvapení všech ostatních přítomných studentů nemohla říct, co četla. Když totiž člověk čte nahlas, nemůže si zároveň v hlavě text překládat. – Když jsem pak žádal, abych v semináři mohl v následujícím termu pokračovat, nebylo mi to povoleno.

Když jsem Cohenovi řekl, že britští filozofové si musejí řecké texty v hlavě překládat, aby jim rozuměli, učinil jsem tak na podkladě dlouholeté zkušenosti. Během celých osmdesátých let jsem v Oxfordu navštěvoval Aristotelický seminář vedený profesorem Ackrilem, kde se každých čtrnáct dní scházeli učitelé klasické řečtiny, aby spolu ‚četli‘ a diskutovali klasické texty. ‚Četli‘ dávám do uvozovek, protože vždy jeden člen semináře byl pověřen připravit si pro další seminář daný text, ten pak na semináři s řeckým textem v ruce ‚četl‘ v angličtině. První rok v Oxfordu jsem navštěvoval seminář G. Owena, kde se třikrát za term (univerzitní rok se skládá ze tří termů) scházeli klasičtí filozofové z Oxfordské, Cambridgeské a Londýnské univerzity. Richard Sorabji se jednoho dne nepřipravil – ‚četli‘ jsme Aristotelovu *Metafyziku Z* –, a tak se na počátku semináře omluvil, účastníky poprosil, aby si text během čtvrt hodiny v tichu přečetli, a pak jsme přešli k diskusi textu bez předchozího ‚přečtení‘ textu. Ten seminář jsem miloval; smrt G. Owena jsem těžce nesl. Další seminář, který jsem během prvního roku navštěvoval, byl seminář Colin Mcleoda k Plotinovi v Christ Church College. Colin si uvědomil, jak obrovskou výhodu jsem měl díky svému porozumění řeckým textům v řečtině. Dlouho jsme o tom mluvili, a já mu řekl, jak důležité pro mne bylo, že jsem si řecké texty často četl nahlas. Požádal mne proto, abych tak činil v jeho semináři s Plotinovým textem. Po několika takových pokusech jsme však od toho upustili. Bylo zřejmé, že účastníci z mého čtení textu nahlas nic neměli. Protože čtenému textu v řečtině bezprostředně nerozuměli a čtení textu nahlas jim v překládání textu bránilo, byl to ztracený čas. Colin pak chtěl spolu se mnou otevřít seminář pro rok 1982 – po jeho návratu z půlroční stáže na univerzitě v Austrálii. Když jsem mu po jeho návratu chtěl zavolat, předstihl mě jeden z členů semináře, který mi zavolal. Sděлил mi, že Colin spáchal sebevraždu. Vypadl z jedoucího vlaku.

V.

2.2.2018 jsem panu Šťáhlavskému zaslal kopii e-mailu, který jsem ten den zaslal Ministerstvu obrany:

„Vážená paní Adamová,

v dopise z 24. ledna jste mě informovala o předávání ocenění účastníkům 3. odboje, které se bude konat 26. 2., a požádala jste mě, abych Vám do 2. 2. sdělil, zda se ocenění budu moci zúčastnit. Omlouvám se, že odpovídám až dnes večer. Věc se má takto. Věcí, kterou jsem policejní režim konce let sedmdesátých zasáhl nejcitelněji, byly mé filozofické semináře určené mladým lidem, kterým byly veškeré možnosti vyššího vzdělání režimem odebrány proto, že se jejich rodiče významně podíleli na událostech Pražského jara roku 1968, jako byl můj syn Lukáš, synové Vaculíka Janek a Ondráš, syn a dcera Klímy, Jan Ruml, Jan Bednář a další. Když jsem pak viděl, že si zaslouží víc, než jim sám mohu dát, pozval jsem k přednáškám v mém semináři akademiky z univerzity Oxfordské, Harvardské, Heidelberské a Svobodné univerzity Západního Berlína. Další je historie (viz *Sametoví filozofové* Barbary Dayové, Brno 1999 a stať Rogera Scrutona ‚A Catacomb Culture‘ z *Times Literary Supplement* z 16-22. února 1990, kterou si lze otevřít na mé webové stránce /[www.juliustomin.org./](http://www.juliustomin.org/)) Bylo to před čtyřiceti lety, koncem května nebo počátkem června 1978, co jsem akademiky těch čtyř univerzit do svého semináře pozval. Rád bych svou cestu do Prahy za účelem ocenění mé práce Ministerstvem obrany spojil s přednáškou na Filozofické fakultě UK o Platonovi. Napsal jsem v té věci dopis panu Jirsovi, řediteli Ústavu filozofie a religionistiky FFUK, který Vám v příloze pro informaci posílám. Dodnes jsem od pana Jirsy odpověď nedostal.

Podíváte-li se na můj dopis panu Jirsovi [na mé webové stránce pod titulem ‚Dva dopisy‘], uvidíte, proč je pro něho těžké mi odpovídat. Odpoví-li pozitivně, musí se obávat, že mu to jeho kolegové v Cambridgi a Oxfordu budou mít za zlé. Ve věci Platona se totiž naše názory rozcházejí, a veškeré mé úsilí o to, abych svůj pohled na Platona mohl přednést na Univerzitě v Oxfordu nebo Cambridgi, je zatím bezúspěšné.

Můj filozofický seminář z let 1977-1980 se soustřeďoval na Platonovy dialogy. Platon dával z týdne na týden mým studentům sílu do semináře přijít, a s jeho myšlením se obeznamovat. Dívám-li se na Platona špatně, pak bude dobré, když pan Jirsa posluchačům v diskusi k mé přednášce ukáže, kde se mýlím. Odmítání diskuse jako takové jen proto, že se v pohledu na Platona lišíme, však odporuje všemu, oč Sokratovi, Platonovi, a Aristotelovi šlo, a odporuje to všemu tomu, oč mně šlo, když jsem svůj filozofický seminář počátkem roku 1977 v Praze otevřel.

Se zájmem jsem si přečetl vystoupení paní ministryně na 6. schůzi Poslanecké sněmovny z 24. ledna. Zejména mě zaujal její důraz na školství pro naše vojáky, které hodlá podstatně proměnit, jinak nastavit. Z celého jejího vystoupení je zřejmé, že jí jde v prvé řadě o vojáky, a tu jsem nemohl nemyslet na Masaryka. A zase se mi to spojilo s Platonem, který Masaryka inspiroval v jeho heroickém zápase o to, aby našemu národu zajistil obnovení státnosti. Kdyby se paní ministryně mohla na můj dopis řediteli Jirsovi podívat a napomoci tomu, abych přednášku o Platonovi na Filozofické fakultě UK mohl přednést, bylo by to skvělé.

Doufám, že všechno dobře dopadne, a že se 26. února ocenění budu moci účastnit.“

7.2.2018 mi pan Štáhlavský napsal:

„Vymyslel jsem následující. Pana dr. Jirsu bych pozval do pořadu Leonardo Plus. Téma: „Filozofie dnes“, od čehož se můžeme dobře odpíchnout k Masarykovi, a jak jste mě navedl, k Platonovi. Součástí pořadu jsou krátké koreferáty. A ty byste mi dodal Vy. Jak to vidím já, je téměř jisté, že pana Jirsu do studia spolu s Vámi najednou nedostaneme ani párem volů (s odpuštěním), ale takto bychom ho mohli přimět k prvnímu dialogu na dané téma. Jistě tu existuje riziko toho, že on bude povídat něco, čemu já zdaleka nerozumím, a Vy nebudete moci mu oponovat. Ale jistá cesta by to byla. Tím spíše, že bychom mohli toto samé zopakovat za pár měsíců s tím, že výroky pana ředitele Jirsy byste pro změnu komentoval Vy. Co Vy, pane Tomine, na to říkáte? Jinak tedy, jestli dobře chápu, přijedete do Prahy konce února? Budu se tedy těšit. A propos pořad s panem Jirsou plánuji na duben.“

Panu Štáhlavskému jsem napsal:

„Právě jsem poslal panu děkanovi FFUK email, z něhož cituji: „Slavnostního ocenění se 26. února nebudu moci účastnit, nebude-li možné, abych navrhovanou přednášku na Filozofické fakultě přednesl. Proto bych Vás moc prosil, abyste v té věci s panem Jirsou promluvil. Chápu, že se čas velice krátí. Pokud bych dostal závazný termín pro mou navrhovanou přednášku v tomto semestru, a to tak, abych měl čas si zakoupit letenku, Slavnostního ocenění bych se 26. února účastnil.“ [Dopis děkanovi je na mé webové stránce pod titulem „Dva dopisy“]

Odpověď přišla okamžitě: „Vážený pane Tomine, je mi velmi líto, že pro Vás nemám žádnou příznivější zprávu, ale záležitosti týkající se jednotlivých kateder ponechávám v gesci jejich vedoucích. Přeji hezký den. Michal Pullmann“

V Praze se tedy koncem února nevidíme. Škoda.“

Aniž bych věděl, o čem pan Jirsa bude mluvit, jsem si nedovedl představit, o čem bych mohl koreferovat. Když jsem si však projev pana Jirsi v pořadu Leonardo plus poslechl, měl bych k němu co říci. Pan Jirsa vysvětluje, proč dává přednost filosofii před filozofií. Uvádí, že filosofie znamená lásku k moudrosti a že řečtina zná též slovo „zofos“, což znamená temnotu: „filozofos je tedy milovník temnoty.“ Tu musím namítnout, že řecké písmeno, které přepisujeme naším „z“, se vyslovovalo „dz“, temnota v starořečtině tedy nebyla „zofos“, nýbrž „dzofos“. Pak bych se dotkl toho, že pan Jirsa je odborníkem na antickou filozofii; doktorskou disertaci psal na téma „*The Ethics of Self-Knowledge in Plato's Dialogues*“ („Etika sebepoznání v Platonových dialozích“). Naše názory na Platona se liší. V uších mi znějí slova pana Švece, který v pořadu panu Jirsovi sekundoval: „Filozofie učí otevřenosti k nesouhlasným názorům druhého.“ Není-li pan Jirsa ochoten připustit, abych na Filozofické fakultě svůj „nesouhlasný názor“ na Platona mohl přednést, tu nemohu jinak než konstatovat, že se filo-**dzofie** dostala do samého základu předmětu, který se pod jeho vedením na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vyučuje.